

Ion AGRIGOROAIEI

BĂTĂLIA DE LA ȚIGANCA

Intrarea României în războiul împotriva Uniunii Sovietice, la 22 iunie 1941, a reprezentat un răspuns la actul de răpire a Basarabiei, a Nordului Bucovinei și a unei părți din fostul ținut Herța la 28 iunie 1940. La 24 iunie 1941, Grigore Gafencu, reprezentantul nostru la Moscova, era primit de V.M. Molotov, care i-a cerut explicații în legătură cu gestul României. Răspunsul diplomatului român a fost extrem de clar și preciza, între altele:

„În ce mă privește, nu pot avea față de evenimentele de azi, pe care numai istoria le va putea judeca, decât o atitudine de diplomat, adică de soldat al țării mele. Să-mi fie îngăduit, în această calitate, să-mi exprim părerea de rău că, prin politica ei urmată în timpul din urmă, U.R.S.S. nu a făcut nimic pentru a împiedica, între țările noastre, durerosul deznodământ de azi. Prin brutalul ultimatum din anul trecut (notele ultimative din 26 și 27 iunie 1940 – n.n., I.A.), prin care ni s-a cerut nu numai Basarabia, dar și Bucovina și un colț din vechea Moldova [...], Uniunea Sovietică a distrus în România orice sentiment de încredere și siguranță și a trezit îndreptățită teama că însăși ființa statului român e în primejdie. Am căutat atunci un sprijin în altă parte. Nu am fi avut nevoie de acest sprijin și nu l-am fi căutat, dacă nu am fi fost loviți și dacă nu ne-am fi simțit amenințați [...]. Lovitura cea dintâi, care a zdruncinat temeliiile unei asemenea României, cheazășie de siguranță și de pace, acoperire firească și atât de folositoare unui hotar întins și însemnat al Rusiei, a fost dată, din nefericire, de guvernul sovietic”.

La 22 iunie 1941, generalul Ion Antonescu a emis cunoscutul ordin de zi către armată, prin care sublinia motivele intervenției și obiectivele urmărite:

„[...] Ostași, vă ordon treceți Prutul! Zdrobiți vrăjmașul din răsărit și miazănoapte. Dezrobiți din jugul roșu al bolșevismului pe frații voștri cotropiți. Reîmpliniți în trupul țării glia străbună a Basarabilor și codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele și plaiurile noastre [...]. V-o cere Neamul, Regele și Generalul vostru. Ostași, izbînda va fi a noastră. La luptă! Cu Dumnezeu înainte!”. La rîndul său, Regele Mihai I îi adresa lui Ion Antonescu o telegramă în care preciza: „În clipele cînd trupele noastre trec Prutul și codrii Bucovinei pentru a întregi sfînta țară a Moldovei lui Ștefan cel Mare [...], neamul întreg și cu mine trăim bucuria zilelor de glorie străbună, iar ostașilor noștri bravi le urez sănătate și putere ca să statormicească pentru vecie dreptele granițe ale neamului. Trăiască România! Trăiască viteaza noastră armată!”.

La declanșarea războiului, majoritatea marilor unități române se găseau mobilizate pe linia Prutului: Armata 3 română, sub comanda generalului Petre Dumitrescu, ocupa poziții în Bucovina și nordul Moldovei pe noua frontieră; Armata 11 germană (general von Schobert), cu componență

mixtă, germano-română, pe linia Prutului, în sectorul Botoșani-Iași; Armata 4 română, sub comanda generalului Nicolae Ciupercă, de la sud de Iași pînă la vărsarea Prutului în Dunăre. Între 22 iunie și 1 iulie, acțiunile militare au constat în incursiuni menite să conducă la ocuparea unor capete de pod care să permită dezvoltarea ofensivei în zilele următoare, respingîndu-se, totodată, unele atacuri, mai mult ale aviației sovietice, în dreapta Prutului.

Acțiunile desfășurate de unitățile Armatei 4 române au început în zorii zilei de 22 iunie, cu trecerea Prutului și crearea unor capete de pod la Bogdănești, Fălciu, Albița, Oancea ș.a., dar cele mai multe n-au putut fi menținute în zilele următoare. Ofensiva Grupului de armate general Antonescu s-a declanșat în ziua de 2 iulie; pe măsură ce atacul Armatei 11 germană va progresa, Armata 4 va trece la ofensivă prin forțarea Prutului și dezvoltarea ei pe direcțiile Albița-Chișinău-Dubăsari și Fălciu-Tighina, pentru a ajunge la Nistru și la litoralul Mării Negre.

Prin *bătălia de la Țiganca* se înțelege ansamblul luptelor grele purtate pentru forțarea liniei Fălciu-Bogdănești și cucerirea zonei puternic fortificate de dincolo de Prut, cu centrul în localitatea Țiganca, lupte care au luat forme extrem de dure în zilele de 4-12 iulie. Acest sector era extrem de important ca urmare a poziției sale pe Prutul mijlociu, a existenței celor două poduri, de șosea și cale ferată, la intersecția unor linii de comunicație din Basarabia centrală și de sud-est. configurația terenului a creat probleme ofensivei: dincolo de Prut se întindea o luncă joasă, pe valea Tigheciului, urmată de dealurile Toceni, Cania, Epureni, întreaga zonă dispunînd de puternice linii întărite. La acestea s-au adăugat ploile intense din acele zile, care au umflat pîraiele și au creat noi dificultăți înaintării trupelor române.

Divizia de Gardă a forțat Prutul în sectorul Fălciu-Bogdănești, pentru ca între 5 și 8 iulie capul de pod Fălciu-Bogdănești să se consolideze pe o adîncime de 3 km. Ca urmare a rezistenței sovietice de la Țiganca, a intervenit la est de Prut și Divizia 21 infanterie, care deschide un cap de pod între Stoienești și Gura Tigheciului. Cu aceste forțe reunite a fost cucerit Dealul Epureni. A intervenit însă eșecul suferit de infanteria și artileria Diviziei 35 în fața tancurilor și infanteriei sovietice în Valea Bucovățului, cu consecințe negative asupra desfășurării ulterioare pe întregul front al acestei Armate. Regele și Ion Antonescu au sosit la 10 iulie în acest sector. S-a intervenit cerîndu-se sprijinul aviației germane și al unor unități din Divizia 72 germană.

În continuare s-au înregistrat ciocniri sîngeroase în secțiile diviziilor 21 infanterie și de Gardă, în pozițiile de la Țiganca, Stoienești și Epureni. Sovieticii au contraatacat cu infanterie, tancuri și aviație, dar regimentele 11 și 12 dorobanți, 24 infanterie și 1/2 vînători „Mihai Viteazul” au

luptat cu spirit de sacrificiu, reușind să înainteze, fiind sprijinite de aviația germană. Reluarea ofensivei în centrul și nordul Basarabiei s-a produs la 14 iulie¹.

În *Ordinul de zi nr. 256*, dat în ziua de 14 iulie 1941 de către generalul Nicolae Șova, comandantul Diviziei 1 gardă, se subliniau marile dificultăți întâmpinate în cadrul rezistenței din ziua de 12 iulie și eroismul dovedit de militarii români. Constatările din acest ordin pot fi extinse la întreaga bătălie de la Țiganca, o pagină plină de sacrificii din bătălia mai mare, pentru eliberarea Basarabiei:

„În cea mai grea zi din luptele de la Prut, în ziua de 12 iulie, când, timpo de 16 ore neîntrerupt inamicul se arunca cu forțe noi și masive în numeroase contraatacuri, căutând să sfarmecapul de pod de la Fălciu, în sectorul Diviziei și la legătura acesteia cu sînga Diviziei 21 infanterie, regimentele 1/2 și 2/9 vînători gardă opun o rezistență înverșunată și fără răgaz, resping numeroasele atacuri inamice, superioare mult în număr și armament și azvîrle în luptă pionierii, rezervele, grupurile de comandă și, luptînd în repetate rînduri corp la corp, reușesc prin menținerea poziției să înscrie în istorie o pagină de adevărată glorie”. Erau citate prin ordin de zi regimentele 1/2 și 2/9 vînători de gardă, „pentru eroismul și neprecupețirea cu care ofițerii și trupa acestor regimente s-au luptat și au învins”².

În luptele pentru eliberarea Nordului Bucovinei și a Basarabiei – etapă semnificativă a războiului nostru în est, încheiată la 26 iulie 1941 – pierderile trupelor române s-au ridicat la 4.271 morți, 12.326 răniți și 6.168 dispăruți.

Cimitirul eroilor români de la Țiganca a fost mai întîi un cimitir de campanie, în care au fost înhumați, pînă la încheierea luptelor din zonă, peste 300 de militari, iar în următorii doi ani au fost aduse aici trupurile altor militari, astfel că în luna iulie 1943 cifra celor înhumați în acest cimitir ajunsese la 1.020. mulți din cei căzuți în luptele de la capul de pod Țiganca au fost aduși în țară și depuși în mormintele aparținînd familiilor sau în cimitirele de onoare din garnizoanele de dislocare a unităților din care făcuseră parte³.

Condițiile speciale în care s-au înregistrat aceste pierderi au făcut ca cei peste 1.000 de eroi români să fie depuși în nouă

gropi comune, cel mai adesea pe două, trei sau chiar patru rînduri suprapuse. Pe măsură ce frontul a avansat spre est, Așezămîntul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor a preluat îngrijirea cimitirelor de campanie, între care și cel de la Țiganca. În 1943 au fost înlocuite crucile de lemn cu cruci de beton. În primăvara anului 1944, după mutarea operațiilor militare la vest de Prut, a început procesul de dezafectare a cimitirului. Cele 120 de cruci de beton au fost scoase și folosite la realizarea fundației bazei de aprovizionare a unui sovhoz din zonă. Mai apoi, pe acest loc au fost ridicate anexele unei crescătorii agrozootehnice, transformată în cele din urmă în sîună de oi.

Problema reglementării statutului juridic și moral al acestui teren a fost pusă la sfîrșitul anilor '90; la 7 octombrie 1999, Consiliul comunal Țiganca a decis: „Se repartizează 2,15 ha pămînt pentru amenajarea gropii comune a ostașilor ce se află în vecinătatea satului Stoianovca, în scopul unei construcții social-culturale”. Ca urmare, Parohiei Cania i s-a eliberat titlul de autentificare a dreptului de proprietate, trecut în registrul cadastral la 9 aprilie 2001. În martie 2004 s-a eliberat decizia prin care se permitea Parohiei Cania „amenajarea cimitirului ostășesc situat în satul Stoianovca”. La 17 octombrie 2005, între Oficiul Național pentru Cultul Eroilor – în calitate de inițiator și finanțator al proiectului – și Parohia Cania, proprietara terenului respectiv, s-a încheiat o convenție prin care „Parohia își dă acordul și binecuvîntează această reconstrucție”, urmînd ca reconstrucția Cimitirului de Onoare de la Țiganca să se încheie la 1 iunie 2006, la Sfînta Sărbătoare a Înălțării Domnului – Ziua Eroilor României, atunci cînd a și fost inaugurat.

Reconstrucția respectă amplasamentul inițial și dimensiunile pe care cimitirul le-a avut la înființarea sa. S-a realizat o fundație de beton, s-a ridicat un gard în stilul specific al locurilor de înhumare a eroilor, s-au amplasat 145 cruci, s-au dispus 11 plăci comemorative cu numele celor 830 de eroi identificați, s-au ridicat două catarge pe care sînt arborate drapelele de stat ale României și Republicii Moldova ș.a. Intrarea în cimitir se face printr-o poartă tradițională românească, care a fost sculptată de meșterul popular Ilie Bența din Bîrsana, Maramureș; acesta a realizat și troița monumentului care străjuiește cimitirul din partea lui cea mai înaltă, amplasată spre răsărit.

Pelerinajul la *Cimitirul de onoare al eroilor căzuți în bătălia de la Țiganca* reprezintă un act creștinesc și de profundă recunoștință față de cei care au luptat și au murit pentru întregirea României.

Note:

1. Jipa Rotaru, Octavian Burciu, Vladimir Zodian, *Mareșalul Antonescu. Campania anului 1941*, Oradea, 1994, p. 123-126.
2. Jipa Rotaru, Alexandru Duțu, Florica Dobre, *Campania din Est în ordine de zi*, vol. I, București, 1993, p. 36.
3. Datele referitoare la situația cimitirului în diferite etape și la reconstrucția acestuia sînt preluate din articolul col. Ilie Schipor, *Cimitirul de onoare al eroilor români de la Țiganca*, în revista „Cugetul”, Chișinău, nr. 2 (30), 2006, p. 19-23.

4 noiembrie 2007, vizită la Cimitirul Românesc de Onoare de la Țiganca. Depuneri de flori la monumentul eroului necunoscut al participanților la Simpozionul Internațional "Românii din afara granițelor țării", ed. a II-a